

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління
Асоціація науковців України
Науковий парк Національного Авіаційного Університету*

у рамках роботи Видавничої групи «Наукові перспективи»

«Актуальні питання у сучасній науці»

*(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 11(17) 2023

Київ – 2023

*Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration
Association of Scientists of Ukraine
Scientific Park of the National Aviation University*

within the work of the Publishing Group "Scientific Perspectives"

«Current issues in modern science»

*("Pedagogy" Series, "Law" Series, Economy Series,
"Public Administration" Series, "Technology" Series,
"History and Archeology" Series)*

Issue № 11(17) 2023

Kyiv – 2023

«Актуальні питання у сучасній науці (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка», Серія «Державне управління», Серія «Техніка», Серія «Історія та археологія»)»: журнал. 2023. № 11(17) 2023. С. 1259.

Свідоцтво про державну реєстрацію Серія Серія КВ № 25116-15056Р.

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із права (спеціальність - 081 Право), економіки (спеціальність - 076 Підприємництво та торгівля), педагогіки (спеціальність - 014 Середня освіта) та державного управління (спеціальність - 281 Публічне управління та адміністрування).

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 20.02.2023 № 185 журналу присвоєно категорію "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія)

Рекомендовано до друку Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 13.11.2023, № 3/11-23).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної Академії Наук Азербайджану (Баку, Азербайджан), Міждержавної гільдії інженерів консультантів, громадської організації «Християнська академія педагогічних наук України» та громадської організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання».

Журнал публікує оригінальні дослідницькі та оглядові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів державного управління, права, економіки, історії, педагогіки, техніки для їх інтеграції у європейський, світовий науковий простір. Цільова аудиторія: науковці, працівники вищих навчальних закладів та наукових інституцій, здобувачі вищої освіти, а, також фахівці тематики журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор: Дачій Олександр Іванович - доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)

Редакційна колегія:

- Балаласва (Дорошенко) Катерина Вікторівна - кандидат технічних наук, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Бельська Тетяна Валентинівна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри менеджменту Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості (Київ, Україна)
- Будник Вікторія Анатоліївна - кандидат економічних наук, професор, професор кафедри бізнес-логістики та транспортних технологій Державного університету інфраструктури та технологій (Київ, Україна)
- Гбур Зоряна Володимирівна - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Дегтяр Олег Андрійович — доктор наук з державного управління, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування Харківського національного університету міського господарства ім. О. М. Бекетова (Харків, Україна)
- Закієв Іслам Муса-Оган - старший науковий співробітник кафедри підтримання льотної придатності авіаційної техніки Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Заячківська Оксана Василівна - кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів та економічної безпеки Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- Іванченко Євгенія Вікторівна — кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ігнатович Сергій Ромуальдович - доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Ільїна Анастасія Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління і адміністрування Національного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
- Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)

- Кавіліна Ганна Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Кардаш Оксана Любомирівна — кандидат економічних наук, доцент кафедри комп'ютерних технологій та економічної кібернетики Навчально-наукового інституту автоматики, кібернетики та обчислювальної техніки Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне, Україна)
- Карусевич Михайло Віталійович - доктор технічних наук, професор, професор кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор кафедри телекомунікаційних та інформаційних систем Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Кінзерявий Василь Миколайович — кандидат технічних наук, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Коваленко Валентин Васильович - доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник сектору авторського права та суміжних прав лабораторії авторського права та інформаційних технологій Науково-дослідного центру судової експертизи з питань інтелектуальної власності Міністерства юстиції України (Київ, Україна)
- Ковтун Владислав Юрійович — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Комнатний Сергій Олександрович - докторант кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Корченко Анна Олександрівна — доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Корченко Олександр Григорович — доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- Коштар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Кошова Світлана Петрівна — кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри управління охорони здоров'я Національного університету охорони здоров'я України імені П.Л.Шупика (Київ, Україна)
- Кравчук Володимир Миколайович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри конституційного, адміністративного та міжнародного права Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Крижина Наталія Павлівна – доктор наук державного управління, професор, Заслужений лікар України, директор Навчально-Наукового медичного інституту Київського міжнародного університету (Київ Україна)
- Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- Марушева Олександра Анатоліївна - доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та інформаційного менеджменту ПВНЗ Університет Новітніх Технологій (Київ, Україна)
- Маслак Тетяна Петрівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри конструкції літальних апаратів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Миргород-Карпова Валерія Валеріївна - кандидат юридичних наук, заступник директора з наукової роботи, старший викладач кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету (Суми, Україна)
- Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- Мірошніченко Валентина Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки та соціально-економічних дисциплін Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
- Міхальський Томаш — доктор наук, доцент кафедри географії регіонального розвитку Гданського університету (Польща)
- Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- Новак-Каляєва Лариса Миколаївна — доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри державного управління Львівського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (Львів, Україна)
- Огіснюк Альона Володимирівна - доктор економічних наук, доцент кафедри організації авіаційних робіт та послуг Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Оніщенко Наталія Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, академік НАПрН України, завідувач відділу теорії держави і права Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України (Київ, Україна)
- Орлова Наталія Сергіївна — доктор наук з державного управління, професор кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Харків, Україна)

- Павлов Костянтин Володимирович — доктор економічних наук, професор, професор кафедри аналітичної економіки та природокористування Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Київ, Україна)
- Павлова Олена Миколаївна - доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу Волинського національного університету імені Лесі Українки (Луцьк, Україна)
- Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного університету (Харків, Україна)
- Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- Сидоренко Вікторія Миколаївна —асистент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Сирник Ярослав - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)
- Січкарєнко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- Сопілко Ірина Миколаївна - доктор юридичних наук, професор, Відмінник освіти України, Заслужений юрист України, декан юридичного факультету Національного Авіаційного Університету (Київ, Україна)
- Терещенко Юрій Матвійович — доктор технічних наук, професор, лауреат Державної премії в області науки і техніки України, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Титко Анна Василівна — кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
- Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- Хохлачова Юлія Євгенівна — кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри безпеки інформаційних технологій Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- Чумак Оксана Володимирівна - доктор економічних наук, доцент, науковий співробітник відділу статистики і аналітики вищої освіти Державної наукової установи «Інститут освітньої аналітики», (Київ, Україна)
- Шандра Наталія Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- Шеремет Інєса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- Якимчук Олег Феодосійович - керівник групи білінгу Відділу бізнес-систем Департаменту інформаційних технологій ПРАТ «Рівнеобленерго» (Рівне, Україна)
- Якушенко Олександр Сергійович — кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри авіаційних двигунів Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Економіка»

Shylo V.M., Kisilova I.Yu. <i>LOAN PORTFOLIO OF UKRAINIAN BANKS</i>	17
Бечко П.К., Лиса Н.В., Пономаренко О.В., Нагорний В.І., Шеїн В.В. <i>РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ: УМОВИ ФОРМУВАННЯ, ТЕНДЕНЦІЇ І ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ</i>	31
Бєлкін І.В., Трапаїдзе С.М. <i>СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МАРКЕТИНГУ У ТУРИЗМІ</i>	43
Бурдонос Л.І., Виноградня В.М., Вераксіч С.М. <i>ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА СУЧАСНЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МЕНЕДЖМЕНТУ ПЕРСОНАЛУ</i>	60
Буткевич О.В. <i>ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	71
Бухарінова І.А., Косата І.А. <i>ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ</i>	85
Винничук Р.О. <i>ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МАТРИЦІ КОМПЕТЕНЦІЙ В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ</i>	97
Гончар М.Ф., Гончар С.Й., Ханік В.А. <i>РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ</i>	107
Гончар М.Ф., Реверенда Н.Ю., Гордон П.М. <i>ДОСЛІДЖЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАГРОЗ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КАДРАМИ ІТ СФЕРИ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ АГРЕСИВНОГО ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА</i>	118
Гриценко О.М. <i>ОСОБЛИВОСТІ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ</i>	126

Логоша Р.В., Дяченко М.В. <i>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АПК В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ</i>	138
Логоша Р.В., Прилуцький А.М., Підлубний В.Ф. <i>СІЛЬСЬКИЙ ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СЕЛІ</i>	153
Мельниченко О.О. <i>МАРКЕТИНГОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР</i>	167
Михайлишин В.В. <i>ТЕОРЕТИЧНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО ВРАХУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ ПРИ ФОРМУВАННІ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ</i>	182
Охрименко І.Б., Шуляк Д.А. <i>ІННОВАЦІЇ OPEN-BANKING У РОЗВИТКУ БАНКОСТРАХУВАННЯ</i>	193
Писаренко Н.В., Громоздова Л.В., Дербеньова Я.В., Артеменко А.І., Буксіна І.В., Резніченко А.О. <i>МАРКЕТИНГОВО-ЛОГІСТИЧНА МОДЕЛЬ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗБУТОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ</i>	209
Сибірцев В.В., Кравченко В.П., Подплетній В.В. <i>ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	223
Шматко М.О., Череп А.В. <i>ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВА</i>	231
СЕРІЯ «Державне управління»	
Антонова Л.В., Гололобов С.М. <i>МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЦИФРОВОГО РОЗВИТКУ У СФЕРІ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ</i>	241
Бурчак Я.О., Федорчук О.М. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД</i>	259

Власовська Т.Г., Болбас О.М. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СТВОРЕННЯМ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ</i>	271
Гаврашенко А.А. <i>РЕСТИТУЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ</i>	291
Зубчик О.А., Магеррамов А. <i>ЕКОНОМІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ</i>	304
Зубчик О.А., Руденко Д.П. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ В ПЕРІОДИ ЕПІДЕМІЙ ТА ПАНДЕМІЙ В УКРАЇНІ</i>	316
Красников Є.В. <i>УПРАВЛІННЯ РИНКОМ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ</i>	331
Красностанова Н.Е., Медловська Н.В. <i>ІННОВАЦІЇ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ</i>	354
Лозовий В.С. <i>ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА УКРАЇНИ У ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ ТА ПРОПАГАНДИ У ПЕРІОД ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ 2022-2023 РР.</i>	366
Малько Н.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДИТЯЧОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	377
Малярєвський В.М. <i>ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ЯК ФАКТОР СТИМУЛЯЦІЇ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ТА ЙОГО ВПЛИВУ НА СУМІЖНІ ГАЛУЗІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА</i>	386
Мельник С.М., Кедюліч В.В. <i>МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД</i>	400
Підбережник Н.П. <i>РОЛЬ НЕУРЯДОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У ЗБЕРЕЖЕННІ ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	413

- Романенко І.Г., Ковальчук М.М.** 426
ОБґРУНТУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ВЛАДИ ТА ЛІДЕРСТВА В НОВОМУ ПУБЛІЧНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ ЯК ОСНОВА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ
- Ткачова Н.М.** 443
ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ НАУКИ І ОСВІТИ ЯК ОСНОВНИЙ ПРІОРИТЕТ ПОВОЄННОГО ОНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ
- Цецик Я.П., Дорошук С.Б., Дзецько О.В.** 452
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ АРХІВНИМИ УСТАНОВАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Чебукін Ю.В., Комліченко О.О., Яковенко Є.О.** 462
ФОРМУВАННЯ ПАРАДИГМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ
- Шевченко Н.О., Мареніченко В.В.** 475
РОЗВИТОК КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ІНСТРУМЕНТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ
- Яременко С.А.** 485
СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ В УПРАВЛІННІ

СЕРІЯ «Право»

- Вакулик О.О., Харкевич Ю.І.** 496
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В ПЕРІОД НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ АСПЕКТИ
- Виноградова А.І.** 510
ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ПОТЕРПІЛОМУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕНІ ЯК СПОСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ
- Дараган В.В., Шендрик Ю.В.** 523
РОЛЬ СЛІДЧОГО СУДДІ ТА ПРОКУРОРА У ДОСУДОВОМУ РОЗСЛІДУВАННІ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ ОРГАНІЗОВАНИМИ ЗЛОЧИННИМИ ГРУПАМИ У СФЕРІ ІНВЕСТУВАННЯ БУДІВНИЦТВА

Денисюк О.В. <i>ОКРЕМІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ</i>	533
Зуй В.В. <i>ОКРЕМІ АСПЕКТИ ГАРМОНІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ</i>	545
Кравцов С.О., Мамницький В.Ю., Житарюк К.С. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕГЛЯДУ СУДОВИХ РІШЕНЬ ЗА НОВОВІЯВЛЕНИМИ АБО ВИКЛЮЧНИМИ ОБСТАВИНАМИ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ</i>	552
Крусян А.Р. <i>ДЕРЖАВНИЙ СУВЕРЕНІТЕТ УКРАЇНИ: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ЗАХИСТ В СУЧАСНИХ УМОВАХ</i>	562
Кудрявцева В.В., Жук І.М., Бодрухіна Є.А. <i>МЕДІАЦІЯ, ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СПОРІВ</i>	574
Куненко І.С. <i>ФЕНОМЕН ЮСТИЦІЇ ТА ЙОГО МІСЦЕ У ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ</i>	589
Лунгол О.М., Габорець О.А. <i>ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ</i>	602
Маслова-Юрченко К.О. <i>МОЖЛИВІСТЬ НОВАЦІЇ ВЕКСЕЛЬНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ</i>	616
Мельничук О.Ф. <i>ПРАВО НА ДОСТУПНІСТЬ ОСВІТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ</i>	631
Неофіга Д.Б. <i>НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПАРТИСИПАТИВНОЇ ДЕМОКРАТІЇ: КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ</i>	640
Орбець К.М. <i>ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД – НОВИЙ ВИД ПОКАРАННЯ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕФОРМИ ЯК НАПРЯМКУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ З ТОЧКИ ЗОРУ АКсіОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ</i>	653
Подільчак О.М., Дунаєва Т.Є., Кулик К.Д. <i>ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	663

- Правдюк А.Л., Богдашкін А.В., Слободянюк І.М.** 679
ІНСТИТУТ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СКАРГИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ
- Правдюк А.Л., Кітнік В.М., Петрик Б.І.** 690
КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ОСВІТУ В УМОВАХ ВОЕННОГО СТАНУ
- Харитонов С.О., Дунаєва Т.Є., Русанова Л.В.** 702
СПЕЦИФІКА ЗАХОДІВ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

СЕРІЯ «Педагогіка»

- Papp G.G.** 712
COMPARISON OF PLATFORMS USED IN ONLINE EDUCATION
- Smuhliakova M.K., Ponomarenko N.M.** 722
ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND LANGUAGE LEARNING APPS
- Антонець Н.Б.** 738
СТЕПАН ВАСИЛЬЧЕНКО У КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ ЗА УКРАЇНСЬКУ НАЦІОНАЛЬНУ ШКОЛУ НА МЕЖІ ХІХ ТА ХХ СТОЛІТЬ: ДО 145-РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДІЯЧА
- Байлюк К.О.** 752
ПОРТРЕТ СУЧАСНОЇ СІМ'Ї: ПРИЗНАЧЕННЯ РОДИНИ У СУСПІЛЬСТВІ
- Блохіна І.О.** 766
ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ
- Борисюк І.Ю., Лоскутова Т.О., Камінський В.В.** 778
ІНТЕГРАЦІЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В МЕДИЧНУ ОСВІТУ ЗВО УКРАЇНИ: РОЛЬ STEAM-ПІДХОДУ
- Боса В.П.** 792
КОНЦЕПТ «КОМУНІКАЦІЯ» В КОНТЕКСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІДГОТОВКИ ФІЛОЛОГІВ
- Варивончик Д.В., Ковтун Л.О., Струк Т.А.** 804
ІНТЕГРАЦІЯ КЛІНІЧНОГО ДОСВІДУ, ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК ТА ТЕОРЕТИЧНИХ ЗНАНЬ У МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Гапон В.В., Литвинчук А.О., Пронь Н.Б., Чимбай Л.Л., Попкова Л.В. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО ЗАМОВЛЕННЯ НА ПІДГОТОВКУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ У 2022 РОЦІ</i>	815
Головко Д.Ю. <i>ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ У СФЕРІ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ КАДРІВ</i>	831
Груць Г.М., Винничук О.Т. <i>МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АПАРАТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ У СФЕРІ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАНЬ</i>	843
Драгомирецька О.О. <i>КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ: ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ</i>	857
Іщенко Л.В., Кривошея Т.М., Журавко Т.В. <i>ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ</i>	874
Кізлова А.А. <i>КОНСПЕКТИ ІНТЕГРОВНИХ/БІНАРНИХ УРОКІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ІСТОРІЇ ДЛЯ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ</i>	886
Коберник О.М., Маслюк Р.В., Пензай С.А. <i>СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОГО СПРЯМУВАННЯ</i>	901
Ковач А.І., Соболенко Л.Ю., Заводній Т.В. <i>РОЛЬ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ ПРОЄКТІВ У ФОРМУВАННІ БІОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ</i>	914
Крілик А.М. <i>ЯКІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ МОЖНА ВИКОРИСТОВУВАТИ ВДОМА, ЩОБ НЕ ТРАВМУВАТИ ДИТИНУ?</i>	927
Лемко Г.І. <i>СУПЕРВІЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДТРИМКИ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ</i>	939

Липчанко-Ковачик О.В., Бедевельська М.В., Білак М.В. <i>КУЛЬТУРОЗНАВЧА СПРЯМОВАНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОГО ПОВОЄННОГО РОМАНУ</i>	946
Мартинюк В.В. <i>МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ</i>	958
Мотика С.М. <i>ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПСИХОЛОГІВ ДО ВИКОНАННЯ СВОЇХ ОБОВ'ЯЗКІВ В БОЙОВИХ УМОВАХ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ</i>	971
Онипченко О.І., Сургова С.Ю., Анголенко В.В. <i>ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ У ПРОФІЛАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ПРОБЛЕМИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ</i>	982
Ройко Л.Л. <i>АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА «ВИЩА МАТЕМАТИКА»</i>	996
Романова О.О., Мудрик О.В. <i>МЕТОД ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ</i>	1009
Сухопара І.Г., Войтюк В.В. <i>ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ: ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНОСТІ</i>	1021
Ткаченко В.П. <i>ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УНІВЕРСИТЕТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ: УПРАВЛІНСЬКІ ТЕХНОЛОГІЇ</i>	1034
Трофаїла Н.Д. <i>ВПЛИВ ЕМОЦІЙ НА ВИВЧЕННЯ І ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ</i>	1043
Файчак Р.І. <i>СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНИХ ВПРАВ ТА ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ЇХ ПОЗИТИВНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ</i>	1052

Федь В.А., Федь І.Є., Плахотський О.В. 1065
*ЕСТЕТИКО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ
АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ*

СЕРІЯ «Історія та археологія»

Богатчук С.С. 1076
КОЗАЦТВО В БОРОТЬБІ ЗА ПРАВОСЛАВНУ ВІРУ

Гриценко А.П., Ткаченко Н.М., Голуб А.А. 1091
*ІСТОРІЯ ГЛУХІВСЬКОГО ЄВРЕЙСЬКОГО ЦВИНТАРЯ: ТРАДИЦІЇ
ПОХОВАНЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ НАДГРОБКІВ*

Двірна К.П., Левченко Ю.І. 1102
*МЕТОДИЧНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ КИЇВСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ В УМОВАХ НАЦИСТСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ
(ТРАВЕНЬ – ВЕРЕСЕНЬ 1942 РОКУ)*

Девтеров І.В., Поперечна Г.А., Дорошева А.О. 1123
*МИРОТВОРЧІ ЗУСИЛЛЯ ТА СПРОБИ УРЕГУЛЮВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ
АГРЕСІЇ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД*

Деркач О.П. 1137
*НАУКОВІ РОЗВІДКИ ЧЛЕНІВ КИЇВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО
ТОВАРИСТВА ІНЖЕНЕРІВ І АГРОНОМІВ У ГАЛУЗІ МЕХАНІКИ НА
ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ*

Журило Д.Ю., Фрадкіна Н.В. 1148
*ВНЕСОК ВІКТОРА ДАНИЛЕВСЬКОГО В МУЗЕЙНИЦТВО ТА КУЛЬТУРУ
ХАРКІВЩИНИ. ДО 125 -РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ*

Задорожнюк А.Б. 1162
*СТАНОВЛЕННЯ ЦЕНЗУРИ ТА АВТОРСЬКОГО ПРАВА НА
ФОТОГРАФІЧНІ ТВОРИ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ
XIX – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.*

Коляструк О.А., Кузьмінець Н.П., Стадник О.О. 1173
*ПРОВАДЖЕННЯ В СПРАВАХ ПРО ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНІ ЗЛОЧИНИ
ЯК НАПРЯМ СУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПОДІЛЬСЬКОГО ГУБЕРНСЬКОГО
РЕВОЛЮЦІЙНОГО ТРИБУНАЛУ*

Левдер А.І. 1182
*ПОЛІТИЧНА ПОЗИЦІЯ ОЧІЛЬНИКІВ УРЯДІВ СПОЛУЧЕНОГО
КОРОЛІВСТВА ЩОДО ВІЙНИ РФ В УКРАЇНІ: ЗМІСТ І
РЕТРОСПЕКТИВА ФОРМУВАННЯ*

Мацютевич О.О. <i>ПРОГРАМА «FOLKHEMMET» ЯК ПРАКТИЧНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ІДЕОЛОГІЧНОГО ПОСТУПУ ШВЕДСЬКИХ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІВ</i>	1196
Мельник Р.І. <i>ДОПОМОГА ЛЬВІВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ІНСТИТУТУ ПРОМИСЛОВОСТІ СХОДУ І ПІВДНЯ УКРАЇНИ У ПЕРШІ РОКИ ПО ЗАКІНЧЕННІ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ</i>	1206
Михайлик А.О. <i>ЗВІЛЬНЕННЯ КАМ'ЯНЦЯ-ПОДІЛЬСЬКОГО ВІД БІЛЬШОВИЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ 28 ЛЮТОГО 1918 РОКУ. СПРОБА АНАЛІЗУ ВІЗУАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ</i>	1218
Радогуз С.А. <i>ЗНАЧЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ОБ'ЄДНАНЬ У НАУКОВО-ТЕХНІЧНОМУ ПОСТУПІ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХІХ - НА ПОЧАТКУ ХХ СТ. (НА ПРИКЛАДІ ПІВДЕННО-РОСІЙСЬКОГО ТОВАРИСТВА ТЕХНОЛОГІВ ТА КИЇВСЬКОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО ТОВАРИСТВА ІНЖЕНЕРІВ І АГРОНОМІВ)</i>	1230
Телегуз І.О., Телегуз А.В. <i>ДОСЛІДНИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЕТНОГРАФІЇ ТА ФОЛЬКЛОРИСТИКИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ. В ПОГЛЯДАХ ПЕТРА ОДАРЧЕНКА</i>	1242
РЕЦЕНЗІЯ	1253

УДК 37.013.2:001.891.5(091)

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11\(17\)-1021-1033](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2023-11(17)-1021-1033)

Сухопара Ірина Геннадіївна кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, тел.: (044) 295-59-35, <https://orsid.org/0000-0001-6330-7825>

Войтюк Вікторія Володимирівна магістрант факультету педагогічної освіти, Київський університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, (044) 295-59-35

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОГО НАВЧАННЯ: ВІД ІСТОРІЇ ДО СУЧАСНОСТІ

Анотація. Сучасне суспільство потребує компетентної освіченої особистості, яка здатна самостійно здобувати, аналізувати інформацію, використовувати її для вирішення проблем. Розвиток такої особистості можливий за умови впровадження в освітній процес дослідницьких методів навчання. Ідеї дослідницького навчання висловлювалися філософами і педагогами минулого і вплинули на становлення та еволюцію дослідницького методу навчання. Філософи Сократ, Платон, Арістотель вважали, що освіта має спонукати людину до роздумів, пошуку істини через обговорення. Педагоги епохи Відродження і Просвітництва підтримували ідеї активного навчання і вивчення природи через спостереження, дослідження. Вітторіно де Фельтре, Джон Локк навчання розглядали як процес відкриття нового, а способом отримання знань вважали спостереження, дослід. Жан-Жак Руссо вважав, що основним джерелом знань дитини про світ є її власний досвід, завдання педагога полягало в створенні ситуацій, які спонукають дитини до пошуку знань. Кінець XIX століття позначився реформаторськими підходами до навчання, впровадженням ідей «теорії вільного виховання». В дидактичній системі К. Ушинського навчання розуміється як шлях від незнання до знання в основі якого лежить прагнення дитини до задоволення потреби в пізнанні, що суголосно принципам дослідницького навчання. Кінець XIX – початок XX століття позначився активним впровадженням у практику школи реалізації ідей дослідницького навчання. Джон Дьюї запропонував механізм такого навчання. Марія Монтесорі, Рудольф Штайнер, Селестен Френе, Василь Сухомлинський розуміли навчальний процес як самостійну дослідницьку пізнавальну діяльність учнів у спеціально створеному середовищі, яке

спонукає до роздумів, відкриття, набуття досвіду. Сучасні інформаційні цифрові технології відкрили безмежні можливості для здійснення дослідницького навчання, надали швидкі, якісні інструменти для здійснення та обробки результатів дослідження.

Ключові слова: дослідницьке навчання, дослідницька діяльність, спостереження, цифрові технології, початкова школа.

Sukhopara Iryna Gennadiyevna PhD in Pedagogic sciences, Senior Lecturer at the Department of Elementary Education, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulyvarno-Kudryavsky St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (044) 295-59-35, <https://orsid.org/0000-0001-6330-7825>

Voitiuk Viktoriia Volodymyrivna Graduate student, Borys Grinchenko Kyiv University, Bulyvarno-Kudryavsky St., 18/2, Kyiv, 04053, tel.: (044) 295-59-35

HISTORY OF THE DEVELOPMENT OF THE RESEARCH METHOD OF TEACHING: FROM HISTORY TO THE PRESENT

Abstract. Modern society needs a competent, educated individual who is able to independently obtain, analyze, and use information to solve problems. The development of such a personality is possible under the condition of the introduction of research teaching methods into the educational process. The ideas of research education were expressed by philosophers and teachers of the past and influenced the formation and evolution of the research method of education. Philosophers Socrates, Plato, and Aristotle believed that education should encourage a person to think, search for truth through discussion. Educators of the Renaissance and Enlightenment supported the ideas of active learning and studying nature through observation and research. Vittorino de Feltre, John Locke considered learning as a process of discovering something new, and considered observation and experiment as a way of acquiring knowledge. Jean-Jacques Rousseau believed that the main source of a child's knowledge about the world is his own experience, the teacher's task was to create situations that encourage the child to seek knowledge. The end of the 19th century was marked by reformist approaches to education, the introduction of the ideas of the "theory of free education". In the didactic system of K. Ushinsky, learning is understood as a path from ignorance to knowledge, which is based on the child's desire to satisfy the need for knowledge, which is consistent with the principles of research education. The end of the 19th - the beginning of the 20th century was marked by the active implementation of the ideas of research education into the practice of the school. John Dewey proposed a mechanism for such learning. Maria Montessori, Rudolf Steiner, Celestine Frenet, Vasyl Sukhomlynskyi understood the educational process as independent research and cognitive activity

of students in a specially created environment that encourages reflection, discovery, and gaining experience. Modern information and digital technologies have opened up unlimited opportunities for conducting research training, provided fast, high-quality tools for conducting and processing research results.

Keywords: research learning, research activity, observation, digital technologies, elementary school.

Постановка проблеми. Сучасний час, розвиток науки, технологій, виробництва, суспільства потребують компетентної, освіченої, обізнаної людини, яка здатна самостійно здобувати необхідну інформацію, знання, творчо їх опрацьовувати і впроваджувати в практичну діяльність, вирішувати проблеми і приймати рішення на основі отриманих знань, розвивати власний інтелект. Виховати таку людину можливо за умови впровадження в освітній процес дослідницьких методів навчання, організації навчально-дослідницької діяльності. Дослідницькі методи навчання використовувалися в практиці освіти з глибокої давнини і затребувані в наш час. Сучасні цифрові технології дозволяють зробити дослідницьке навчання цікавим, захоплюючим, динамічним процесом для школярів. Відповідно постає проблема розгляду, розкриття досвіду минулого з метою впровадження раціональних ідей в сучасний освітній процес.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми впровадження дослідницьких методів навчання висвітлювалися в роботах філософів минулого: Давньої Греції – Сократа, Платона, Аристотеля; епохи Відродження – Вітторіно да Фельтре, Яна Амоса Коменського, Джона Локка, Жан-Жака Руссо, Йогана-Генріха Песталоцці, Адольфа Дистервега. В кінці XIX – на початку XX століття вчені К. Вентцель, Дж. Дьюї, С. Френе, М. Монтесорі, Р. Штайнер, К. Ушинський довели важливість дослідницьких методів для активного навчання, співпраці учнів, реалізації ідей вільного виховання. Теоретичні аспекти дослідницької діяльності, її сутності, структури визначені в роботах С. Омельчука, О. Пометун, О. Савенкова. Особливості організації дослідницької діяльності в початковій школі розкрили українські науковці Т. Байбара, Н. Бібик, О. Онопрієнко, О. Савченко. Історичний огляд проблеми розвитку дослідницького методу навчання можна зустріти в роботах О. Антонової, О. Дубасенюк, Т. Мієр. Проте недостатньо висвітлені питання застосування досвіду минулого в сучасних умовах початкової школи.

Мета статті – дослідження і розкриття ідей дослідницького навчання філософів і педагогів минулого для застосування в сучасній педагогічній теорії та практиці початкової освіти.

Виклад основного матеріалу. Історія розвитку дослідницького навчання охоплює великий проміжок часу та включає різні педагогічні школи,

психологічні теорії, експериментальні підходи та освітні реформи, які сприяли становленню дослідницького навчання як педагогічного методу в той спосіб, який ми спостерігаємо сьогодні.

Перші коріння дослідницького навчання відслідковуються в часи стародавньої Греції. Філософ *Сократ* (470-399 до н.е.) не передавав готові знання, а спонукав учнів самостійно знаходити істину, ставити запитання, шукати відповіді, доводити правильність власних переконань шляхом роздумів над проблемою, вчив мислити критично. В основі бесіди лежали запитання, які наводять учня на відповідь, допомагають знайти рішення поставленої задачі. Цей метод навчання назвали «евристичним» або «сократівським», де акцент зроблено на активному пошуку знань та власних відкриттях. Основними ознаками такого діалогу були: вільний обмін думками між рівноправними співрозмовниками; визначення понять, пов'язаних із предметом обговорення та взятих із практики; виявлення ролі учасників у діалозі і визначення композиції ролей; встановлення суперечностей; усунення їх шляхом з'ясування залежності одиничного та загального, творчого знаходження нового; усунення псевдознань шляхом доведення їх до абсурду; збудження самопізнання засобами цілеспрямованих запитань; застосування епалогічного (індуктивного) методу, який заснований на аналогії [1]. Сократ вважав, що освіта має спонукати людину до роздумів, допомогти самостійно формувати знання, що і є основою дослідницького методу навчання.

Учень Сократа *Платон* (427-347 до н.е.) стимулював дослідження і діалоги серед учнів Академії, яку заснував у м. Афіни. Ідея навчання, на його думку, полягала в пошуку істини через обговорення, діалоги. Філософ вважав діалог джерелом мудрості, досконалою формою викладу найскладніших думок, засобом виховання чеснот. Метод пізнання істини філософ порівнював із тертям дерева об дерево, що приводить до виникнення іскри пізнання. Щодо навчання дітей філософ вважав, що «всі науки треба викладати дітям не насильно, граючи», бо «вільна людина ніякій науці не повинна вчитися рабські» [2]. У вихованні та навчання маленьких дітей важливого значення надавав грі.

Арістотель (384-322 до н.е.) приділяв увагу розумовому і вольовому вихованню учнів. Одним із важливих методів навчання визначав емпіричні дослідження та накопичення знань шляхом спостережень та вивчення природи, довколишнього світу.

Епоха Середньовіччя в історії дослідницького навчання позначена досить протилежними підходами та поглядами, цінностями. Представники педагогічної думки не прагнули впроваджувати навчання учнів на основі власних думок, пошуку істини, знань. В той же час, середньовічні університети, які виникли в європейських містах, були центрами освіти та

досліджень, в яких створювали лабораторії, здійснювали відкриття, перекладали твори учених арабського світу, зберігали і поширювали знання.

В епоху Відродження ідеї активного навчання, самостійного пошуку знань розглядались як природня потреба дитини пізнавати світ. Педагоги надають все більшого значення екскурсіям, прогулянкам, іграм, спостереженням, дослідам, пізнавальній діяльності.

Італійський філософ і педагог *Вітторіно Де Фельтре* (1378-1444), засновник «Школи радості», вважав, що навчання повинно бути цікавим, радісним і приємним для дітей. Вивчення матеріалу відбувалося через власний інтерес і радість відкриття нового, з урахуванням індивідуальних особливостей учнів. Педагог широко впроваджував безпосереднє спілкування дітей з природою, в ході якого учні вели спостереження і проводили власні дослід, намагалися робити на цій основі власні умовиводи [3]. Отже, основою дослідницького навчання визначається пізнання нового, а способом отримання знань спостереження, дослід.

Чеський мислитель, педагог *Ян Амос Коменський* (1592-1670) у трактаті «Велика дидактика» пропонував пізнавати навчальні об'єкти за допомогою спостереження, відчуттів, «а не вбивати в голови учнів зібрану з різних авторів суміш слів, фраз, висловів, думок... А тому слід було б починати навчання не з словесного тлумачення про речі, а з реального спостереження їх. І тільки після ознайомлення з самим об'єктом говорити про нього і з'ясовувати справу більш всебічно» [4]. Таким чином, спостереження визначено дидактом як спосіб пізнання у початковій школі, що вплинуло на формування ідеї дослідницького навчання.

Англійський філософ *Джон Локк* (1632-1704) обґрунтував ідею сенсуалізму про походження знань та ідей з досвіду – зовнішнього (відчуття) і внутрішнього (рефлексії) [5, с. 137]. Вважав, що навчання має спиратися на допитливість, інтереси дитини, бути радісним, а знання, які отримує учень потрібними в практичному житті. Знання, на думку педагога, формують вміння думати, ставити запитання, відстоював ідею необхідності вироблення вміння самостійно мислити. Підкреслював важливість отримання досвіду у ході спостережень, дослідів, експериментів як методів здобуття знань [3]. З ідеями дослідницького навчання, в сучасному розумінні, погляди Джона Локка збігаються щодо розуміння вміння мислити самостійно, ставити запитання і отримання досвіду на основі відчуттів і рефлексії.

В епоху Просвітництва відбуваються глибокі зміни в сфері освіти, науки, культури, суспільній свідомості. В центрі постає активно діючий суб'єкт, здатний пізнавати і змінювати світ відповідно до свого розуму, а розум визнається джерелом всієї діяльності.

Франко-швейцарський філософ-просвітник *Жан Жак Руссо* (1712-1778) вважав, що навчання має будуватися на бажанні вчитися, інтересі дитини –

«Безпосередній інтерес – ось великий двигун, єдиний, який веде правильно і далеко». Основним джерелом знань дитини про світ є її власний досвід. Навчання, на думку Жан Жака Руссо, має бути зорієнтоване на індивідуальність дитини, де вона сама вчиться через дослідницький досвід та природне відкриття. Завдання педагога полягало у створенні ситуацій, які збагачують досвід дитини, залучають її до пошуку, вирішення проблеми, здобуття знань, спонукають думати, мислити, самостійно знаходити рішення, робити відкриття, надати методи вивчення. Погляд Жан Жака Руссо на досвід і пошук, як основний спосіб отримання знань відповідає сучасним ідеям дослідницького навчання.

Погляди філософів епохи Відродження і Просвітництва вплинули на подальший розвиток освіти і зокрема дослідницького навчання, яке стає не просто методом, а філософією навчання. Ідеї про пізнавальну активність учнів, отримання знань через спостереження, дослід, самостійні відкриття намітили контури побудові освітнього процесу.

Кінець XIX століття позначився реформаторськими підходами до навчання в школах, де впроваджуються ідеї «теорії вільного виховання», дослідницького навчання, розробляються методики організації дослідів для школи. В європейських університетах створюються дослідницькі лабораторії, впроваджуються дослідницькі методи навчання, що вплинуло на підготовку майбутніх педагогів.

Український педагог і діяч освіти *Костянтин Ушинський* (1824-1871) спираючись на досягнення психології, фізіології вищої нервової діяльності, логіки, охарактеризував дидактичну систему, ідеї якої відповідають сучасним поглядам про дослідницьке навчання. Визначимо основні думки К. Ушинського, які відображають ідеї дослідницького навчання:

процес навчання розуміється як шлях від незнання до знання в основі якого лежить прагнення дитини до задоволення потреби в пізнанні;

необхідність активної пізнавальної діяльності учнів, розвитку їх мислення;

важливість образного сприймання світу учнями, саме образи, які сприймає дитина є матеріалом для роботи розуму;

велике значення суб'єктного досвіду, який дитина набуває через зовнішні почуття;

умовами навчання є активність і діяльність учнів;

існування двох видів навчання: пасивне, коли вчитель викладає і активне, коли учні самостійно здобувають власний досвід. Важливе розумне поєднання двох видів навчання, коли вчитель викладає і учень самостійно працює з книгою, предметами;

поєднання репродуктивних і продуктивних (дослідницьких) методів навчання;

важливе значення має самостійна робота учнів, якою керує вчитель і надає нові матеріали для неї.

Кінець XIX – початок XX століття позначився активним впровадженням у практику школи нових підходів до навчання, реалізації ідей дослідницького навчання.

Американський філософ і педагог *Джон Дьюї* (1859-1952) розвиває і втілює ідеї дослідницького навчання. На його думку, процес навчання має враховувати інтереси дитини, а метою навчання є збагачення досвіду, вміння вирішувати життєві завдання, оволодіння творчими навичками. Педагог вважав, що в центрі шкільного навчання має бути дитина-дослідник. Джон Дьюї запропонував механізм такого навчання: у ході власної практики в учня виникають пізнавальні потреби, формуються пізнавальні інтереси, які пробуджують дослідницький інстинкт, що робить процес навчання захоплюючим. Етапами такого навчання шляхом вирішення поставлених проблем визначив такі: «відчуття проблеми, виявлення її природи і суті, знаходження можливого рішення, обмірковування можливих наслідків знайденого рішення, подальші спостереження та експерименти. на основі яких можна буде зробити конкретний, позитивний або негативний висновок» [6]. У практичній діяльності, коли об'єднується творчість і праця, з'являється потреба до розуміння завдання або проблеми, побудові гіпотези, вибору шляхів і способів вирішення, досягнення результату. Педагог відстоював ідею навчання через дослідження, де учні вчаться спостерігати, експериментувати та вирішувати проблеми в ході активної діяльності.

Італійська лікарка, педагог *Марія Монтессорі* (1870-1952) процес навчання дітей розуміла як вільну роботу (самостійну діяльність) у створеному педагогом освітньому середовищі. Вона відмічала, що «простір, в якому перебуває дитина, повинен пропонувати їй великий вибір мотивацій, які підштовхують її до діяльності й провокують на набуття власного досвіду» [7]. Гаслом методу Монтессорі був вислів «Допоможи мені це зробити самому». Основні ідеї педагогіки Марії Монтессорі, які лежать в основі дослідницького навчання можна сформулювати так:

учні краще навчаються через самостійну активну роботу та через самостійне дослідження навколишнього світу;

важливість самостійного та вільного вибору дітей у навчальному процесі. Діти можуть обирати те, що хочуть вивчати, що викликало інтерес;

важливість врахування природного спонтанного інтересу дітей до світу та надання можливості досліджувати його самостійно. Діти обирають предмети, навчальні матеріали, які приваблюють, з якими хочеться здійснювати маніпуляції, вивчати, досліджувати, вони відкривають світ і вчаться через спонтанність і цікавість;

процес навчання відбувається шляхом досвіду. На думку Марії Монтесорі, «освіта є природним процесом, який здійснюється дитиною, і не здобувається шляхом слухання слів, а шляхом досвіду в оточенні» [7, С.39]. Для отримання власного досвіду учням важливо спостерігати, робити власні відкриття в процесі взаємодії з природними об'єктами, спеціально розробленими навчальними матеріалами.

Ідеї Марії Монтесорі відображають основні принципи дослідницького методу навчання і відповідають природі дітей молодшого шкільного віку, покладені в основу організацію освітнього середовища в сучасній початковій школі.

Суголосні ідеї висловлювали і втілювали в практику Рудольф Штайнер і Селестен Френе, які також розуміли навчальний процес як самостійну діяльність учнів у спеціально створеному середовищі.

Австрійський філософ і педагог *Рудольф Штайнер* (1861-1925) у відкритій ним вальдорфській школі у м. Штутгарті у 1919 році втілював навчання, що базується на ідеї «пізнати світ, пізнаючи себе, пізнати себе, пізнаючи світ». В основу навчання і виховання була покладена здатність учнів до міркувань, суджень, висновків, які орієнтовані на різноманітність світу. В процесі навчання учні працюють і використовують природні натуральні матеріали: рослинні фарби, вовну, крейду, глину, дерево, камінь для створення власних творчих продуктів; шишки, жолуді, каштани для рахунку і дослідження, спостереження. Велика увага приділяється зв'язку з природою, впливу довкілля, вивченню природи, співпраці та злагоди зі світом природи. Проводиться велика кількість дослідів, коли учні мають можливість відкривати нові знання, закріплювати матеріал не тільки на теоретичному, а й на практичному рівні. Викладання «методом епох» дозволяє більше часу приділити дослідженню, глибше зануритися у вивчення теми предмету.

Французький педагог *Селестен Френе* (1896-1966), прибічник педагогічної течії «Нове виховання», засновник власної педагогічної системи центром якої була особистість дитини, яка сама себе створює, а вчитель допомагає розвивати те, що їй притаманне природною. В основу навчального процесу, створеної в 1934-1935 роках початкової школи у м. Вансе, С. Френе поклав проблемну ситуацію, вирішення якої спонукає учнів пізнавати нове, пробувати, порівнювати, аналізувати, експериментувати, робити припущення, висувати гіпотези, помилятися, знаходити рішення. Вирішального значення педагог надавав отриманню власного досвіду через свої знання, спілкування, мотивовану працю, шляхом спостережень під час прогулянок у природу, роботі в спеціально обладнаних лабораторіях, де можна досліджувати, експериментувати, в аудиторіях, де можна читати, вивчати, пізнавати нове, створювати «вільні тексти». Для оволодіння способами пізнання в

навчальному процесі використовувався метод проб і помилок («експериментальне намацування»), який допомагав навчити учнів мислити, критично ставитися до дійсності, висувати і перевіряти гіпотези, вирішувати проблемні ситуації. Вважалося, що кожен може помилятися, важливо, щоб кожна помилка була проаналізована, для чого потрібно оволодіти такими прийомами мислення, як аналіз, синтез, порівняння.

Процес засвоєння знань, на думку С. Френе, відбувався відповідно до логіки наукового пошуку і охоплював такі етапи:

1. Презентація і вираження. Дитина репрезентує за допомогою слова або малюнка своє бачення певної теми.

2. Аналіз презентацій у групі або з дорослими, коментарі кожного учня з власним аналізом.

3. Порівняння та аналогія. Відбуваються шляхом зіставлення з подібними ситуаціями, які раніше аналізувалися.

4. Комунікація в групі. Кожен учень робить свій внесок у колективну побудову знання.

5. Синтез. Правила поведінки кожного учня група приймає на обмежений термін, вони змінюються залежно від матеріалу, що вивчається [8, С.175.]

Американський педагог *Вільям Кілпатрик* (1871-1965), послідовник Джона Дьюї, автор концепції «методу проєктів» вважав, що «навчання повинне відбуватися у процесі вирішення учнем проблем, які його цікавлять, будуватися на дитячих інтересах, що і дозволить навчальному процесу стати ефективним засобом формування потрібних суспільству моральних якостей підлітків» [9]. В основу навчального процесу був покладений метод проєктів, який розглядається автором як планування діяльності учнів для вирішення певного навчального завдання в реальній життєвій ситуації. Для виконання проєкту потрібно було дотримуватися таких умов: навчальне завдання має викликати стійкий інтерес у школярів; усвідомлення того, що виконання завдання збагачує учнів новими знаннями, вміннями, навичками; робота має приносити задоволення й успіх. Для виконання завдання, яке викликає інтерес і задоволення, були визначені етапи самостійної діяльності, які відповідають ідеям дослідницького навчання: формування цілі, яка веде учня впродовж виконання завдання; планування роботи; виконання відповідно до мети і плану; кінцевий результат та оцінка.

Український педагог *В. Сухомлинський* (1918-1970) підкреслював важливість дослідницького підходу до навчання, коли учням не дають готових висновків, пояснень, знань, не доводять правильність істини, а дають змогу самим шукати підтвердження або спростування висунутих гіпотез, самим знайти правильну відповідь, отримати нові знання шляхом взаємодії з навколишнім середовищем, переживання нагромадженого досвіду, у ході

спілкування, читання, праці. Педагог відмічав, що «дуже важливо, щоб мислення учнів ґрунтувалося на дослідженні, пошуках, щоб усвідомленню наукової істини передували аналіз, зіставлення й порівняння фактів» [10]. У початковій школі широко практикував «уроки мислення на природі», «школу під голубим небом».

Сучасні інформаційні цифрові технології відкривають безмежні можливості для здійснення дослідницького навчання. Інтернет, комп'ютер, гаджети, цифрові технології стали невід'ємною частиною сучасної освіти, швидкими і якісними інструментами для здійснення та обробки результатів дослідження. Сучасні технології, які допоможуть школярам у процесі дослідницького навчання:

для отримання, збору інформації – Інтернет надає швидкий доступ до великої кількості різноманітної інформації, представленої в різній формі (текстовий варіант, аудіо та відеоматеріали), що робить процес збору матеріалу легким і цікавим для школярів;

для проведення спостережень, дослідів, експериментів – комп'ютерні програми, які дозволяють учням проводити віртуальні експерименти без необхідності в реальних лабораторіях, симуляції представляють покроковий детальний огляд того, що відбувається;

для обговорення ідей – онлайн-платформи, які дають можливість учням обговорювати способи вирішення проблеми, спілкуватися, обмінюватися ідеями, інформацією, співпрацювати, навіть, якщо вони знаходяться на відстані, що робить дослідницьку роботу школярів захоплюючою, результативною (Zoom, Google Meet, Cisco WebEx, Microsoft-Teams, Skype) та інструменти для представлення ідей, думок, що дозволяє візуалізувати їх, прикріплювати схеми, ментальні мапи, створювати логічні ланцюжки для обговорення проміжних результатів дослідження з використанням онлайн-дошок (Padlet, Lino it, Google Jamboard, Miro);

для обробки результатів – цифрові технології, які допомагають створювати графіки, діаграми, інфографіку, вести журнали спостережень, фіксувати результати в зручному форматі, візуалізувати отриману інформацію для кращого розуміння і аналізу результатів дослідження (Google-форма, Live work sheets);

для представлення інформації – мультимедійні презентації, які в доступній та інформативній формі представляють результати дослідницької роботи (Power Point, Power Prezi, Visage, Canva, Crello), створення відеороликів, мультфільмів (Renderforest, Powtoon, Pixton, Scratch), створення книг (Ourboox).

Як бачимо, ключові ідеї, практики дослідницького навчання зазнали змін, еволюціонували від простого спостереження до дослідження навколишнього

світу за допомогою сучасних високотехнологічних практик. Сучасна освіта визначає важливими вміння, які формуються в ході дослідницького навчання. Так у концепції реформування освіти «Нова українська школа» серед наскрізних умінь, які формуються у школярів зазначені ті, що набуваються в процесі дослідницького навчання – вміння вирішувати проблеми, висловлювати думку, логічно обґрунтовувати позицію, творити, а серед методів навчання визначені проєкти, експерименти.

В основі дослідницького навчання лежить активна, самостійна, пізнавальна діяльність учнів у процесі пошуку нових знань, встановлення зав'язків, закономірностей, послідовності, вирішення проблеми, власного відкриття. Дослідницьке навчання сприяє досягненню оптимальних результатів навчання, вихованню самостійності, відповідальності школярів, стимулює їх пізнавальну активність, вчить вирішувати практичні завдання, знаходити нестандартні рішення, розвиває креативність, критичне мислення.

Ознаками дослідницького навчання в початковій школі можна вважати:
активну участь школярів у дослідженні;
самостійність у вивченні матеріалу, вирішенні проблеми, виконанні завдання (для молодших школярів за інструкціями, алгоритмами, схемами);
вирішення реальних проблем, що цікавлять учнів практичного характеру;
застосування методів дослідження, аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення.

В ході організації дослідницької діяльності у молодших школярів формуються дослідницькі вміння, які розуміють як сукупність інтелектуальних і практичних дій для виконання дослідницьких завдань. До таких умінь учнів початкової школи відносять: вміння бачити проблеми, ставити запитання, висувати гіпотези, давати визначення поняттям, класифікувати, спостерігати, проводити експерименти, робити висновки й умовиводи, структурувати матеріал, пояснювати, доводити і захищати ідеї.

Доцільними способами роботи в початковій школі можна вважати: введення частково-пошукових, проблемно-пошукових методів навчання, постановку проблемних запитань, вирішення дослідницьких завдань (дослідження-розпізнавання, дослідження-спостереження, дослідження-класифікація, дослідження-порівняння, дослідження-узагальнення, дослідження-пошук), організацію спостережень за об'єктами, процесами, явищами, що вивчаються, проведення дослідів, експериментів, уроків-досліджень, організацію екскурсій, експедицій, проєктної діяльності.

Висновки. Дослідницьке навчання перетнуло століття, адаптувалося до викликів сучасності, стало невід'ємною частиною сучасної педагогічної практики і залишається однією з ключових стратегій освітнього ландшафту.

Ідеї дослідницького навчання, які були започатковані в працях філософів, просвітників, педагогів минулого успішно реалізуються в сьогоднішній шкільній практиці, а цифрові технології допомогли зробити дослідницьку діяльність школярів сучасним, захоплюючим, ефективним, технологічним процесом. Перспективи подальших наукових досліджень вбачаємо в розробці дидактичних і методичних матеріалів для організації дослідницького навчання в початковій школі.

Література:

1. Нефедченко О.І. Сократівська діалогічна евристика та її розвиток у зарубіжній та вітчизняній освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2017. Вип. 5. С. 132-145.
2. Платон. Діалоги. Харків: Фоліо, 2022. 352 с.
3. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 190 с.
4. Вибрані педагогічні твори: у 3 томах. Київ: Радянська школа, 1940. Т. 1: Велика дидактика. Ян Амос Коменський / під ред. А. А. Красновського. 248 с.
5. Кремень В.Г., Ільїн В.В. Філософія: мислителі, ідеї, концепції: підручник. Київ: Книга, 2005. 528 с.
6. Рогозіна Л. А., Негур А. А., Залюбівська О. Б. Педагогічні ідеї Д. Дьюї у світлі сучасних освітніх тенденцій : матеріали XLVI науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ (Вінниця, 22-24 березня 2017 р). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2273>.
7. Hoort, Jill. The Case for Sacred Writing: Lessons from a Montessori Classroom, Michigan Reading. Journal: 2017. Vol. 49: Iss. 2, Article 7.
8. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ: Академвидав, 2004. 218 с.
9. Michael Knoll. I Had Made a Mistake: William H. Kilpatrick and the Project Method. – Teachers College Record Volume 114, 020303, February 2012, 45 pages by Teachers College, Columbia University.
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Харків: Акта, 2012. 537 с.

References:

1. Nefedchenko, O. I. (2017). Sokraticvska dialohichna evrystyka ta yii rozvytok u zarubizhnii ta vitchyznianiі osviti [Socratic dialogic heuristics and its development in foreign and domestic education]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii - Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 5, 132-145 [in Ukrainian].
2. Platon. (2022). *Dialohy [Dialogues.]*. Kharkiv: Folio [in Ukrainian].
3. Levkivskiyi, M.V. (2011). *Istoriia pedahohiky [History of pedagogy]: navch.-metod. posibnyk*. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
4. Krasovskiyi, A.A. (Ed.). (1940) *Vybrani pedahohichni tvory: Velyka dydaktyka. Yan Amos Komenskiy [Selected pedagogical works: Great didactics Jan Amos Comenius.]* (Vols. 1-3). Kyiv: Radianska shkola, [in Ukrainian].
5. Kremen, V.H., Ilin, V.V. (2005). *Filosofii: myslyteli, idey, kontseptsii [Philosophy: thinkers, ideas, concepts]: pidruchnyk*. Kyiv: Knyha [in Ukrainian].

6. Rohozina, L. A., Nehur, A. A., Zaliubivska, O. B. (2017). Pedagogichni idei D. Diui u svitli suchasnykh osvitnikh tendentsii: [Pedagogical ideas of D. Dewey in the light of modern educational trends] *Materialy XLVI naukovo-tekhnichnoi konferentsii pidrozdiliv VNTU - Materials of the XLVI scientific and technical conference of VNTU subdivisions* (Vinnytsia, Retrieved from <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-hum/all-hum-2017/paper/view/2273>. [in Ukrainian].
7. Hoort, Jill. The Case for Sacred Writing: Lessons from a Montessori Classroom, Michigan Reading. Journal: 2017. Vol. 49: Iss. 2, Article 7.
8. Dychkivska, I. M (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
9. Michael Knoll. I Had Made a Mistake: William H. Kilpatrick and the Project Method. – Teachers College Record Volume 114, 020303, February 2012, 45 pages by Teachers College, Columbia University.
10. Sukhomlynskyi, V. O. (2012). *Sertse viddaiu ditiam [I give my heart to children]*. Kharkiv: Akta [in Ukrainian].

Журнал
«Актуальні питання у
сучасній науці»

(Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія Економіка»,
Серія «Державне управління», Серія «Техніка»,
Серія «Історія та археологія»)

Випуск № 11(17) 2023

Видавець:
ФОП Жукова Ірина Віталіївна Свідоцтво серія ДК №7425 від 09.08.2021 р., 02217, м. Київ,
пр. Маяковського Володимира, буд. 4-В, кв. 10